

SKEPPSSMEDEN EDVIN BRANTING BERÄTTAR.

Berättat av Edvin Branting i Radioprogram som sändes 1958 och 1977

Jag var 18 år när jag började smida och har hållit på sedan dess. Jag arbetade på ett varv nere i Skåne och kom sedan till Bolinders i Stockholm 1907. Vi var 32 man i smedjan. Bolinders hade en egen bogserbåt. Jag arbetade med att köra dess maskin under ett halvår.

Vi hade all bogsering till Rörstrands porslinsfabrik med den kol och lera de behövde för sin produktion. Vi hade också bogsering till Separators gjuteri i Tumba. En dag i veckan hade vi en tompråm dit och en lastad med gjutgoods tillbaka. Det var inte meningen att jag skulle resa hem till Julen men det blev ändå så. Dagarna före Jul hade vi gått med en pråm till Rörstrand och passerade under "St. Eriksbron när vi passerat "den" skrällde det till i båten. Jag undrade vad det var. Det kunde ju inte vara sten i farleden så att propellern hade slagit i. När jag sedan vände mig om så låg där ett cementblock som kanske vägde 15-20kg knappt en halvmeter ifrån mig. Om jag hade fått det i huvudet så hade jag dött som en fluga! Vi gick i land för att undersöka varifrån det hade kommit, men vi såg ingenting. Förmodligen var det en gatsopare som hade hittat ett cementstycke som ramlat av ett betonglass, sådana körde man med hästkärror, och slängt det över broräcket. Men lyckligt var ju att jag klarade mig från att träffas. Nu slutade jag och reste hem för jag tyckte inte att jag skulle sluta mitt liv där. Jag kom hem klockan 24.00 på julaftonsnatten vilket ingen hade väntat.

*Sedan stannade jag i Bergkvara istället. Jag hade varit lärling hos en smed som hette Berggren och han ville att jag skulle börja arbeta åt honom igen. Där stannade jag sedan tills **Dalskärsväret startade 1917.***

(2)

Skeppssmedjan startade den andre januari 1917. Då kom både jag och smedjan till Dalskär. Det byggdes två fartyg vid varvet; det hette *Hedvig* och det andra *Dalaskär*. De finns inte längre kvar. *Hedvig* såldes till Ystad och gick bort efter några år. *Dalaskär* fick olika ägare och ägdes till sist av estländare. *Hedvig* sjönk under en stentransport mellan Norge och Tyskland men besättningen blev bärgad.

Det tog ett år för 15-20 man att färdigställa en båt. Timret kom uppifrån skogarna. Det var inte mycket maskinkraft som användes vid bygget, det mesta träarbetet gjordes för hand. De hade en såg till att såga plankorna men spanten höggs för hand eftersom de inte hade någon bandsåg.

Det var stor folksamling när en båt sjösattes för man ville se hur det gick till. Det gick alltid bra för de hade så kallade pannor som de kilade fast båten med. Dessa var smorda med såpa och när fartyget åkte ut var det som om det rök om dem. Det blev lite som söcken efter en sjösättning, för under ett fartygsbygge var det mycket att göra i en skeppssmedja.

Sedan Dalskärsvarvet upphörde har det inte sjösatts några båtar i Bergkvara och om det kommer att byggas några fler det vet man inte, men det blir nu både billigare och går fortare att bygga med plåt än med trä.

I november-december kom Bergkvaras båtar in och lades upp för vintern och då passade man på att reparera fartygen. Här låg alltid två eller tre båtar som skulle repareras under vintern för under sommaren kunde de inte ligga stilla. Jag kommer särskilt ihåg när *Henriettes* rigg skulle repareras. En matros på fartyget, en av Lönnkvistarna och jag var uppe på bramsalningen och utförde något arbete när jag slant och höll på att falla ner, men hur det var fick jag tag i ett rep och det blev min räddning. Om jag hade fallit ner från den höjden; riggen till bramsalningen var 30-35 meter hög så vet

3.

man inte var jag hade hamnat – Om jag hade hamnat ombord på skutan hade jag nog slagit ihjäl mig! Men sedan tog jag ett rep och slog om livet så att jag skulle bli hängande om jag skulle slinta på nytt. Det var många vackra fartyg som hörde hemma i Bergkvara på den tiden.

Jag har själv aldrig varit till sjöss, men de kunde komma med var som helst som tillhörde riggen på ett fartyg, så visste jag vad det hette och hur det skulle se ut. På råseglare var det mycket smide i riggen som möttes och behövde förnyas och på den tiden var det mycket att göra i smedjan. Vissa tider hade jag både två och tre medhjälpare, men nu arbetar jag ensam.

*Jag var med och ordnade skyttefesterna på **Skytteholmen** där ofta en mässingsextett spelade. Vid extra danser som ordnades på lördags- och söndagskvällarna var det dragspels och fiolmusik. Dessa danser kostade ingenting. Möjligen tog de upp lite kollekt till spelmännen, men många gånger fick de ingenting. Jag dansade också själv och var många gånger både den första och siste på dansbanan.*

Dalskär

Jag trivs här nere på Dalskär. Det är friskt och härligt och många turister på somrarna. Jag kommer i kontakt med många olika människor. Många kommer tillbaka år från år och de tycker att det är roligt att träffa smeden. Vid jularna får jag skriva 50-60 julkort och får själv många. Om jag har glömt någon skickar jag nyårskort i stället. Den bästa medicinen är att vara i rörelse och inte ligga på soffan. Jag fick värk i mina axlar när jag var 87 år och kom in på lasarettet i Kalmar. Doktorn ville att jag skulle stanna några dagar men det blev 6 veckor. Jag frågade doktorn var värken kom ifrån – ”Det är inget märkvärdigt sa han, det är utslitet”. Men jag sade till doktorn att det trodde jag inte på för när jag kommer hem är jag övertygad om att

4.

jag hugger tag i släggan ännu en gång. "Kanske det (4) sa doktorn", och jag har gjort många abeten sedan dess. Jag gjorde ett riggsmede året efter till ett skonarskepp som skulle gå ner till Medelhavet med turister. Det var meningen att fartyget skulle ha riggats upp i Bergkvara, men istället drog de "den" till Danmark för den danska kronan stod i 75 öre. När jag träffade ingenjören efter en tid frågade jag om dom vann mycket på att flytta fartyget till Danmark- "Vi gjorde inte det svarade han - - vi hade inte räknat med så många ölpauser". Det värsta var emellertid att när fartyget kom till Medelhavet och råkade ut för dåligt väder gick riggen överbord, eftersom masterna var felstagade. Riggen hade rests på ett fisketrålarvarv som aldrig hade riggat upp ett sådant fartyg förut.

I dag gör jag lite allt möjligt i smedjan men det blir inga större saker. Det är så mycket att det blir ett tidsfördriv, så att man har litet att lägga händerna på, så att man slipper att ligga på soffan. Jag är nog i dag en av de äldsta skeppssmederna som fortfarande är i verksamhet.

Vid sekelskiftet gick det inte en dag utan att man såg ett tiotal skutor vid horisonten, men idag ser man inte alls några skutor. När det var motvind kunde det komma in ett tjugofemtal fartyg på en dag för att få lä och avvakta bättre väder – När de skulle gå ut ville alla gå samtidigt och då fick lotsarna det besvärligt.

Den storslagna synen när ett fartyg kom för fulla segel ser man sällan numera.

Renskrivit på datorn efter maskinskrivna ark,
Bo Johnér Nilsson Torsås 24 september 2012

BILDERNA I UTSTÄLLNINGEN ÄR FOTOGRAFERADE MAJ 1978 i Dalskär
Bergkvara av **Bo Johnér Nilsson**